

ЛІРИЧНИЙ ЮВІЛЕЙ ЛІТА

Ми познайомилися завдяки двотижневій республіканській нараді молодих літераторів у Ірпені в січні 1985 року на одному з семінарів, які вів з особливим педагогічним піднесенням Петро Осадчук, пересипаючи свою мову жартами та епіграмами. З усіх присутніх початкуючих поетів ми, здається, були найбільш непомітними. А в колі учасників наради вже й з'явилися активні фігури, які неординарною поведінкою впадали у вічі, на деякого навіть звернули увагу мовчазно-суворі критики, сидючи за нашими плечима, відзначивши його задержуватий епітаж у стані суспільного застою, пророчили літературний успіх.

Ні я, працівник редакції міськрайонної газети, ні мій новий скромний приятель, уродженець селища Жовтнєве Білопільського району на Сумщині, випускник факультету журналістики Київського держуніверситету імені Т. Шевченка, не ставили за мету потрапити в поле зацікавленого зору літературних майстрів, які тоді потай чекали громадянського грому слова, щоб вражало і збивало з ніг крутим мисленням, кинуло виклик часу, «власністью», розклало нові соціальні наголоси. У таких випадках тиху лірику, позбавлену бунтарства, хоча вона заряджена своєрідним мінором протистояння, намагаються заглушити як не політичні барабани, рик фанфар, то «кавеєнщина», циркацтво, силуються витіснити геть зумисні скандальні витівки окремих авторів, щоб подразнитися з владою, позагравати з натовпом і, скориставшись ситуацією, прорекламуватися та запам'ятатися всім. Але врешті-решт тихої лірики опісля революційних збурень чи політичного концерту шоу-масок жадає спрагла людська душа як цілющих ліків, щоб притамувати болі, викликані антигармонією, загоїти від цинізму роз'ятрені рани думок, порятувати від занепаду і руйнації віталістичне світосприймання.

І тому я розумію чому автор короткої передмови Михайло Шевченко до другої збірки Олександра «Ювілей літа», виданої 1991 року в харківському видавництві «Прапор», так відстоює чутливість і чужість, ніжність і болючість правди художнього твору, природність ліричної мови, висловив впевненість, що цей поет «у шуканнях своїх, у далеких і близьких мандрах у поетичному видноколі ніколи не зіб'ється на пошуки чисто формальні. Не зіб'ється, бо в його серці, в його свідомості глибоко закорінені істинна любов до рідної землі, до річки і до луку, до маминого вікна, що світить на всесвіт...»

Олександр Вертіль, маючи власну сталу манеру, не чдів автора передмови, не знехтував його вірою в амічний шлях мандрів, свідомо прийняв від нього радикальний код застороги «ніколи», судячи з творчих намірів, і не збирається вдавнятися до формальних пошуків, хоча хтось же мусить і цим займатися, зважаючи на творчу суть експерименту, виявлення непізнаних магічних можливостей образотворення.

речі в сірій буденності.

Піти за словом...

Тиша нерухома

Себе диктує на чистовики,

Де крапку можна виправити на кому,

Але не зміниш коми на крапки.

Пізнаючи світ, поет висновок: «А тиша у слові – незряча, а звуки відлунюють всує. Не кожен, хто дивиться, бачить, не кожен, хто слухає, чує». Від такого негативу можна упасти в депресію. Порятуватися від цієї загальної сліпоти та глухоти – хіба що втекти до реанімаційного джерела натхнення і оновлення духу. Наприклад, зайнятися конкретною роботою – пиляти дрова і відживати душею: «Весело пилка співа. Впала колода вербова – тихо зітхнула трава», або помилуватися одухотвореним пейзажем: «Сонячним соком повніються корені і гілки. Ліс вересневий стоїть так глибоко і далеко, що можна рукою дістати майбутні його листки».

Як поет знаходить поезію у цілковитій прозі, що є також його особливою змогою утримуватися на хвилі власне тихої лірики, без філософствування, загерметизованості й філологічно-механічної вправності пера? Він розкриває таємницю: «Я знаю художника, який зовсім не мав пензлів. Замість них він використовував стебла квітів, гілочки з молодим листям. Тіні наводив хмаркою, світла додавав – стриженим вітром. Його полотна були настільки природними, що в кронах дерев гніздилися птахи, в річках і озерах плавала риба, на лузі паслися коні. Шкода лише, що ці картини існували тільки до холодів. І художник ніколи не встигав показати їх бодай на одній виставці».

Звідси і спосіб творення у цій літературній школі: навіть вигадувати щось таке, що не має цінності, коли все вартісне поряд, створене геніальним художником – Природою, тільки поміть, почуй і відчуй, нехай іноді без ламаної лінії, з публіцистичною гостротою, бо реагуєш на явища й події («А таки не всі ще продалися, і не всі почали на базар отуди, де вишуканим лисом манить розфарбований товар»), але ж мовиш природно

Олександр Вертіль

коли він лаконічно висловився про мою поетичну творчість, коли потурбувався про відгук на сторінках газети «Сумщина» на мою книгу вінків сонетів «ЖалоколаЖ», запропонував публікацію сонетів в альманасі «Слобожанщина», присвятив мені вірша. А ще я був зворушений тим, що, пройнявшись горем, висловив співчуття з приводу погрозливого

духовній закоріненості, не міняє свого ліричного ключа, починаючи з першої збірки віршів «Троянди на пероні», яка вийшла, як і моя збірка «Грань», у восьмій поетичній касеті видавництва «Молодь» 1990 року. Тобто ми і тут були поруч, щоб надалі підтримувати творчі зв'язки. Згодом я отримав із дарчим написом нові книжки поета з Сум, заступника головного редактора обласної газети «Сумщина», власкора газети «Урядовий кур'єр», голови Сумської організації НСПУ – «Слобожанська сіль» (1999), «Паморозь» (2004), «Без назви» (2007)...

Перечитую твори лірика, який пише в традиційному ключі, є одним із неповторних поетичних голосів України, наче одну велику книгу, одне широкоформатне полотно, на якому живуть вертільські метафори. Він володіє баченням «очима тихої печалі», помічає, що «душа у дорозі за ніч розцвіла», «вечір нахилився до матіоли», «біля висотного дому тиха вербичка росте», «в затінку сільського кладовища з потойбіччя ріжеться трава», але автор не захоплюється поетизмами, він заради природності відображення відкидає словесну окрасу («занадто сивий, щоб писати красиво і шелестіти фантиками слів»), його чуття притягує магнітом живе слово, щоб пропустити через нього струм духу, бо знає – «думок на світі більше, аніж слів», тому між рядками і мешкає справжня поезія, яка відкриває нам небуденні

постарішала школа», «так само тихо, тільки інша тиша». Багато чого можна тут знайти, відкрити, наблизитися до сокровенної сповіді, інтимного шепоту, що є ненав'язливою, без пози відвертістю, коли та відвертість не відвертає, а стає співтворчим поштовхом до думок про життя, про поета, про його творчість, що не потребує тлумачення крізь призму якихось «ізмів». Тут вгадується і атмосфера журналістських відряджень, зустрічі з правдою, якою вона не була б гіркою у селі чи місті, живописні й понижені краєвиди, дорожні настрої, печаль і радість людини в світі і світу в людині. Зразком цієї невигадливої природності може бути вірш, яким відкривається друга збірка:

Минає літу дев'яностий день.
Звичайна днина, схожа на учора.
Он жевріють в бадиллі помідори
Та огірки жовтіють де-не-де.
Міцніють крила юних журавлів.
Сниль поле хлібом спілим і високим.
Затісно стало розтовстілій моркві -
Наполовину вилізла з землі.
Звичайний день од літа одліта,
Назавтра буде він передостаннім.
Зозуля ще недавно спозарання
Комусь не дні кувала, а літа.
Ми листуємося з Олександром, передзвонюємося і спілкуємося по телефону. Мене вразила його уважність,

оатька, дуже важко пережив їх втрату. Були б вдосталь наговорилися, вгамувавши спрагу спілкування споріднених душ, бо мали здібатися у Чернівцях, куди він приїжджав зі знайомим композитором побувати в музеї Володимира Івасюка і вдихнути буковинського повітря, та перешкодили, як завжди, життєві клопоти. Звичайно, якби склалися обставини, міг би був гість не минути Коломиї на відстані вісімдесяти кілометрів, де його знають із добірки опублікованих віршів у альманасі «Діал» 2006 року, Коломийське літературне товариство «Плин» відзначило його, лауреата премій імені П.Рудя та О.Олеся, дипломом премії «Світлослов» за тонкосвітлу ліричну струну.

З часу нашого знайомства ми зберегли погідні стосунки, не помічаючи за творчістю, як шалено плинуть день за днем («Все більше днів у Вічності немає: Чи все під небом зоряним минає?...» – хвилюється Олександр Вертіль). 27 листопада 2008 року йому зозуля накує полудень. А поет не змінився, крім того, що зачепив головою красивої паморозі. Таким він залишився і сьогодні: замисленим, ліричним, із вірою в добро, чуйним до болю ближньої і дальньої душі, світу. Але він, як і я, по-своєму сприймає рух часу в просторі. Тому, мабуть, це все ж таки ювілей літа, бо тримають і несуть у сонячний zenit зрілості поетичні крила.

Василь РЯБИЙ,
м.Коломия
на Івано-Франківщині